SECTION IV. ENSURING THE QUALITY OF PRIMARY EDUCATION, THE POTENTIAL OF PEDAGOGICAL CADRES, AND PRACTICAL SOLUTIONS FOR EDUCATION AND UPBRINGING

Karimova Diyora Xudoyqul qizi
The Harmony of Pedagogical Capacity and Advanced Practical Solutions in Enhancing the Quality and Effectiveness of Primary Education
4th –year student of the primary Education faculty at TerDPI ,group 23-02.
asliddinkarimov099@gmail.com +998 91 731 09 19

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang‘ich ta’lim sifati va samaradorligini oshirishda pedagog kadrlar kasbiy salohiyatining o‘rni hamda tizimga tatbiq etilayotgan ilg‘or amaliy yechimlar uyg‘unligi tadqiq etilgan. Muallif dars jarayonini tashkil etishda o‘qituvchi kompetensiyalarining ahamiyatini ochib beradi va ta’lim-tarbiya jarayonini modernizatsiya qilish bo‘yicha takliflar ilgari suradi.

Kalit so’zlar: boshlang‘ich ta’lim, ta’lim sifati, kasbiy salohiyat, amaliy yechimlar, pedagogik kompetensiya, innovatsion texnologiyalar, samaradorlik, ta’lim-tarbiya.

Abstract: This article explores the critical role of primary school teachers’ professional capacity and the integration of advanced practical solutions in improving the overall quality and effectiveness of the educational process. The author analyzes the key components of a teacher’s professional competence, including methodological skill, digital literacy, and psychological expertise. Based on practical pedagogical observations, the study demonstrates that modernization of educational content and new-generation textbooks can only yield successful results when coupled with high teaching proficiency. Furthermore, the article evaluates the effectiveness of innovative practical approaches, such as gamification, integrated lessons, and differentiated learning, offering actionable recommendations for integrating these methodologies into contemporary primary school classrooms.

Key words: primary education, educational quality, professional capacity, practical solutions, pedagogical competence, innovative technologies, effectiveness, teaching and learning.

Kirish

Bugungi kunda jahon ta’lim makonida globallashuv va raqamlashtirish jarayonlarining jadallashishi har bir davlat oldiga ta’lim tizimini tubdan isloh qilish va uning sifatini xalqaro standartlar darajasiga ko‘tarish vazifasini qo‘ymoqda. Ma’lumki, har qanday ta’lim tizimining poydevori va uning keyingi bosqichlari muvaffaqiyatini belgilab beruvchi eng asosiy bo‘g‘in — bu boshlang‘ich ta’limdir. Zero, aynan shu yosh davrida bolada ilk bor o‘qish, yozish, mustaqil va mantiqiy fikrlash ko‘nikmalari hamda dunyoqarash shakllana boshlaydi.O‘zbekiston Respublikasida so‘nggi yillarda ta’lim tizimini, xususan, boshlang‘ich ta’lim sifatini oshirish davlat siyosatining eng ustuvor yo‘nalishlaridan biriga aylandi. Ta'lim tizimini jadal isloh qilish borasidagi chora-tadbirlar, yangi avlod darsliklarining joriy etilishi hamda maktablardagi infratuzilmani yaxshilash harakatlari buning yaqqol isbotidir. Biroq, zamonaviy darsliklar yoki eng so‘nggi texnologik jihozlar ham o‘z-o‘zidan ta’lim sifatini ta’minlay olmaydi. Bu jarayonda hal qiluvchi kuch bo‘lib **pedagog kadrlar va ularning kasbiy salohiyati** maydonga chiqadi.Mazkur ilmiy maqolaning dolzarbligi shundaki, bugungi boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi nafaqat o‘z fanini bilishi, balki yuqori darajadagi raqamli savodxonlikka, psixologik va metodik kompetensiyalarga ega bo‘lishi talab etiladi. Biroq, amaliyotda o‘qituvchilarning kasbiy salohiyati bilan dars jarayoniga tatbiq etilayotgan innovatsiyalar va ilg‘or amaliy yechimlar o‘rtasida hamisha ham uzviylik ta’minlana olmayotgani kuzatilmoqda.Ushbu tadqiqotning maqsadi — boshlang‘ich ta’lim sifati va samaradorligini yuksaltirishda o‘qituvchilarning kasbiy salohiyati hamda dars jarayonidagi ilg‘or amaliy yechimlar uyg‘unligini ta’minlash mexanizmlarini ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilish va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Boshlang‘ich ta’lim sifati va unga o'qituvchi salohiyatining ta’siri muammosi ham mahalliy, ham jahon pedagogika fanida doimo diqqat markazida bo‘lib kelgan. Xususan, xorijiy tadqiqotchilardan **J.**

© 2026 International Conference on Artificial Intelligence and Applications . All Rights Reserved.

Hattie o‘zining ilmiy ishlarida o‘quvchining muvaffaqiyatida aynan o‘qituvchining kasbiy mahorati va dars o‘tish metodikasi eng yuqori o‘rinda turishini ilmiy jihatdan isbotlab bergan. Respublikamiz olimlaridan **R. Safarova va N. Muslimov** ham boshlang‘ich ta'lim mazmunini modernizatsiya qilishda o‘qituvchilarning kasbiy kompetensiyasi va innovatsion yondashuvini bosh mezon sifatida ko‘rsatishadi. Bizning fikrimizcha va amaliy kuzatuvlarimizga ko‘ra, bugungi kunda faqat mashhur olimlarning nazariyalariga tayanib qolish yetarli emas. Amaliyotda ko‘pincha shunday holat kuzatilyaptiki, maktab eng zamonaviy texnologiyalar, elektron doskalar va yangi avlod darsliklari bilan ta'minlangan bo‘lsa ham, agar o‘qituvchining o‘zida o‘sha narsalarni darsga singdirib yuborishga salohiyati yetishmasa, kutilgan natijaga erishib bo‘lmayapti. Ya'ni, har qanday zo'r darslik yoki metodika o‘qituvchining mahorati orqali tiriladi.Shu sababli, dars jarayonidagi ilg‘or amaliy yechimlar (**metodlar, o'yinlar, AKT**) shunchaki ko‘rgazma uchun emas, balki bevosita o‘quvchining darsga bo‘lgan qiziqishini uyg‘otishga xizmat qilishi shart. Bizning yondashuvimizga ko‘ra, o‘qituvchi salohiyati va amaliy yechimlar bir-biridan ajralgan holda emas, balki darsning har bir daqiqasida o‘zaro uyg‘unlikda (sinergiya holatida) ishlashi kerak. Ushbu tadqiqotni olib borishda biz shunchaki nazariy ma’lumotlarni to‘plash bilan cheklanmasdan, boshlang‘ich sinflardagi real holatni amaliy jihatdan o‘rganishga harakat qildik. Tadqiqot jarayonida quyidagi metodlar majmuasidan foydalanildi:

Pedagogik kuzatuv va tahlil: Boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining dars o‘tish jarayonlari, ularning yangi avlod darsliklari va AKT vositalaridan qanchalik to‘g‘ri foydalana olishi bevosita darslarga kirish orqali kuzatildi va tahlil qilindi.

Suhbat va so‘rovnoma: Maktablardagi o‘qituvchilar, o‘quvchilar va ota-onalar o‘rtasida boshlang‘ich ta’limning bugungi sifati hamda darslardagi muammolar yuzasidan qisqa suhbatlar va anonim so‘rovnomalar o‘tkazildi.

Qiyosiy va mantiqiy tahlil: An’anaviy dars o‘tish uslubi bilan ilg‘or amaliy yechimlar (masalan, interfaol o‘yinlar, keys-stadi, multimedia vositalari) qo‘llanilgan darslar samaradorligi o‘zaro qiyoslab chiqildi.

Bizning yondashuvimizga ko‘ra, ta'lim sifatini o'rganishda eng to'g'ri mezon — bu o'quvchining darsdagi erkinligi va fikrlash darajasidir. Shu sababli, metodologiyamiz asosini o‘qituvchining darsga tayyorgarlik darajasi (salohiyati) bolalarning fanni o‘zlashtirish ko‘rsatkichlariga qanday ta’sir qilishini amalda aniqlash tashkil etdi.

Olib borilgan kuzatuvlar va maktablardagi real amaliyot tahlili shuni ko‘rsatadiki, boshlang‘ich ta’lim sifatini shunchaki darsliklarni yangilash yoki sinfxonalarni jihozlash bilan mutloq darajaga ko‘tarib bo‘lmaydi. Maktablarda o‘tkazilgan pedagogik kuzatishlarimiz natijasida ta’lim samaradorligini belgilovchi ikki asosiy omilning o‘zaro bog‘liqligi aniqlandi**:1.** O‘qituvchilarning kasbiy salohiyati va uning bugungi holati.Tahlillarimizga ko‘ra, yuqori natija ko‘rsatayotgan boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining salohiyati uchta muhim komponentdan iborat ekanligi ma’lum bo‘ldi: Metodik salohiyat: Murakkab mavzularni o‘quvchining yosh xususiyatiga moslab, oddiy va qiziqarli tilda tushuntira olish mahorati.Raqamli (AKT) savodxonlik: Yangi avlod darsliklaridagi multimedia ilovalari va elektron resurslardan dars jarayonida unumli foydalanish ko‘nikmasi.Psixologik kompetensiya: Kichik yoshdagi maktab o‘quvchilarining darsga bo‘lgan diqqatini ushlab turish va sinfda sog‘lom muhit yaratish qobiliyati.Kuzatuvlar shuni ko‘rsatdiki, dars berayotgan pedagogning kasbiy salohiyati va darsga tayyorgarligi past bo‘lgan sinflarda o‘quvchilarning mavzuni o‘zlashtirish ko‘rsatkichi ancha past (45-50% atrofida) bo‘lib qolmoqda. Aksincha, o‘z ustida ishlaydigan, kreativ o‘qituvchilar sinfida bu ko‘rsatkich 85-90% gacha yetmoqda.

2. Dars jarayonidagi ilg‘or amaliy yechimlar va ularning samarasiTadqiqotimiz davomida boshlang‘ich sinflarda ta’lim sifatini yuksaltirishga xizmat qiladigan quyidagi amaliy yechimlar va metodlarning samaradorligi sinab ko‘rildi:"O‘yin orqali o‘qitish" (Gamification) texnologiyasi: Matematika va Ona tili darslarida quruq qoidalarni yodlatish o‘rniga, ularni mantiqiy va didaktik o‘yinlar shaklida o‘rgatish bolalarning fanga bo‘lgan qiziqishini 2 barobarga oshirdi.Integratsiyalashgan darslar: Atrofimizdagi olam, tasviriy san’at va tarbiya fanlarini bir-biriga bog‘lab, yaxlit mavzu asosida

© 2026 International Conference on Artificial Intelligence and Applications . All Rights Reserved.

o‘tish o‘quvchilarning dunyoqarashini kengaytirishga xizmat qildi.Individual yondashuv (Tabaqalashtirilgan ta’lim): Sinfdagi barcha bolaga bir xil vazifa berish o‘rniga, ularning o‘zlashtirish darajasiga qarab (o‘rta, kuchli, sust) topshiriqlarni ajratish har bir o‘quvchining o‘z sur’atida rivojlanishiga imkon berdi.Bizning xulosamizga ko‘ra, ilg‘or amaliy yechimlar o‘z-o‘zidan ishlamaydi. Ular faqatgina o‘qituvchining yuqori kasbiy salohiyati va pedagogik mahorati bilan birlashgandagina ta’lim tizimida kutilgan samaradorlikni va haqiqiy sifat o‘zgarishini ta’minlaydi.

3. Ushbu tadqiqot ishimiz doirasida olib borilgan ilmiy-nazariy tahlillar va maktablardagi amaliy kuzatishlar boshlang‘ich ta’lim sifatini oshirish tizimli va o‘zaro uzviy bog‘liq jarayon ekanligini ko‘rsatdi. Olingan natijalarga tayanib, quyidagi umumiy xulosalarni shakllantirish mumkin:

Birinchidan, boshlang‘ich ta’lim sifati faqatgina moddiy-texnik baza yoki darsliklar mazmuniga emas, birinchi navbatda, dars o‘tayotgan pedagog kadrlar kasbiy salohiyatiga bevosita bog‘liqdir. Har qanday zamonaviy metodika o‘qituvchining dars jarayonidagi mahorati orqali hayotga ko‘chadi.

Ikkinchidan, darslarda shunchaki an’anaviy dars o‘tish uslubidan voz kechib, ilg‘or amaliy yechimlarni (didaktik o‘yinlar, tabaqalashtirilgan va raqamli ta’lim texnologiyalarini) tatbiq etish o‘quvchilarning mantiqiy fikrlashini va fanga bo‘lgan qiziqishini sezilarli darajada oshiradi.

Tadqiqot natijalaridan kelib chiqqan holda, boshlang‘ich ta’lim samaradorligini yanada yuksaltirish uchun quyidagi **amaliy tavsiyalarni** ilgari suramiz: **O‘qituvchilarning AKT savodxonligini tizimli oshirish**: Yangi avlod darsliklarining multimedia ilovalari va elektron resurslaridan unumli foydalanish bo‘yicha pedagoglar uchun amaliy qisqa muddatli kurslarni ko‘paytirish.

"O‘yin orqali o‘qitish" metodikasini kengaytirish: Boshlang‘ich sinf darslarida o‘quvchilar charchab qolmasligi va mavzuni oson o‘zlashtirishi uchun har bir dars ssenariysiga mantiqiy-didaktik o‘yin elementlarini majburiy integratsiya qilish.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. O‘zbekiston Respublikasining "Ta’lim to‘g‘risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
2. Hattie, J. (2008). Visible Learning: A Synthesis of Over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement. Routledge.
3. Muslimov N.A. va boshqalar. Kasbiy kompetentlik va kreativlik asoslari. – Toshkent, 2015.
4. Safarova R.G. Boshlang‘ich ta’lim mazmunini modernizatsiya qilishning didaktik asoslari. – Toshkent, 2018.
5. Ibragimov X., Abdullayeva Sh. Pedagogika nazariyasi. – Toshkent, 2008.
6. Pedagogik jurnallar va elektron resurslar (Masalan: www.lex.uz, www.pedagogs.uz).

© 2026 International Conference on Artificial Intelligence and Applications . All Rights Reserved.